

AMANDA REES
CHARLOTTE SLEIGH
İnsan

AMANDA REES Sosyal ve Siyasi Bilimler Bölümü'nden mezun olduktan sonra, Henry Fellowship'le Harvard Üniversitesi'nde öğrenim gördü. Doktorasını Cambridge Üniversitesi Tarih ve Bilim Felsefesi Bölümü'nde tamamladı. York Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak çalışıyor.

CHARLOTTE SLEIGH Cambridge Üniversitesi Tarih ve Bilim Felsefesi Bölümü'nde yükseköğrenim gördü. California Üniversitesi ve Kent Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak çalıştı. *British Journal for the History of Science* dergisinde editörlük, Britanya Bilim Tarihi Topluluğu'nda başkanlık yaptı. University College London'da çalışıyor.

Human

© 2020 Amanda Rees ve Charlotte Sleigh

Bu kitabın yayın hakları AnatoliaTelif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

İletişim Yayınları 3440 • Politika Dizisi 247

ISBN-13: 978-975-05-3677-9

© 2024 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2024, İstanbul

EDITÖR Merve Öztürk

DİZİ KAPAK TASARIMI Utku Lomlu

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ ve DİZİN Berkay Üzüm

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

AMANDA REES
CHARLOTTE SLEIGH

İnsan

(Ne Olduğunu Biliyor muyuz?)

Human

ÇEVİREN *Hilal Dikmen*

*Yumuşak huylu hayaleti tartışmalarımıza
musallat olan ve sugötürmez biçimde insan kalan
John Forrester'a...*

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	9
GİRİŞ	
<i>Homo Sapiens</i>	11
BİRİNCİ BÖLÜM	
Hayvan	23
İKİNCİ BÖLÜM	
Hominini	39
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
Makine	59
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
Kadın	79
BEŞİNCİ BÖLÜM	
Tanrı	99
ALTINCI BÖLÜM	
Yabancı	115
SONUÇ	
İmhümanizm	133
İNSANIN ZAMAN ÇİZELGESİ	152
SEÇİLMİŞ KAYNAKÇA	154
DİZİN	157

TEŞEKKÜR

Kitap için resim araştırması yapan Daniel Belteki ve Tom Ritchie'ye; bu kitaptaki temalarla bağlantılı eklektik ve bilgili sohbetler için Kent Üniversitesi Bilimler Tarihi Merkezi'ndeki Wunderkammer okuma grubu katılımcılarına Őükran dolu teŐekkürler. Amanda (bazen anlaşılması güç) sorulara verdikleri sabırlı ve yardımsever yanıtlar için York Üniversitesi'ndeki meslektaŐlarına teşekkür ediyor.

Homo Sapiens

Homo sapiens kendi cinsi içinde hayatta kalan, bilinen tek tür ancak Uluslararası Doğal Hayatı ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği'nin tehdit altında veya nesli tükenmekte olan türleri kapsayan Kırmızı Listesi'nde "asgari endişe" kategorisinde yer alıyor. Listenin yazarlarının işaret ettikleri gibi, "tür çok geniş bir alana yayılmıştır, uyum sağlamaktadır, hâlâ artış göstermektedir ve genel popülasyon azalmasına neden olacak büyük bir tehdit mevcut değildir" fakat "bazı alt popülasyonlar hastalık, kuraklık, savaş, doğal afetler ve başka etkenler sonucunda bölgesel azalmalar yaşıyor olabilir". *Homo sapiens*, diye belirtir liste, "tüm kıtalarda yaşayan karasal memeli türleri arasında en geniş dağılıma" sahiptir. Nitekim türün dağılımı dünyanın sınırlarının bile ötesine uzanıyor: "Küçük bir grup insan uzaya gönderildi ve burada Uluslararası Uzay İstasyonu'na yerleştirildi", sırada Mars'ı sömürgeleştirme planları var.¹ O halde bilinmeyen yeni dünyaların keşfinin hem insan türünün tarihinin hem de tür-

1 Global Mammal Assessment Team 2008, "*Homo sapiens*", www.iucnredlist.org (erişim 2 Nisan 2019).

lerin kökenlerine ilişkin bilimsel anlayışımızın merkezinde olagelmesi belki de şaşırtıcı değil. 200 bin yıl kadar önce Doğu Afrika'nın bir yerlerinde ortaya çıkan, anatomik bakımdan modern insanın çok geçmeden merakla tabanları kaşındı ve küresel seyahati için yola düştü.

Sahiden öyle mi oldu? İnsanın kökenleri ve evrimiyle ilişkilendirilen tarihler, yerler ve isimler oldum olası hararetili ve kimi zaman şiddetli anlaşmazlıklara konu olmuştur. Darwin *Türlerin Kökeni*'ni yazarken insan evrimi hakkında yorum yapmaktan kaçınmış olabilirdi fakat suskunluğunun yerini hızla ateşli tartışmalar almıştı. *Türlerin Kökeni*'nin yayımlandığı aynı yılda, yani 1859'da, fosilleşmiş, maymunsu insan kalıntılarının bilimsel olarak tanınması, insanın soyunu kuşatan açmazları hafifletmede hiçbir işe yaramadı. Bilakis, sonraki yüzyıl boyunca hem hâlâ mevcut hem de soyu tükenmiş maymunlar ve diğer homininler arasındaki kesin ilişki sorgulanıp tartışıldıkça bu kaygılar yoğunlaştı. Hatta bu ilişkilerin o kadar farklı çeşidi ortaya çıktı ki 1934'te anatomist Sir Arthur Keith *The Construction of Man's Family Tree* (İnsanın Soyağacının Yapısı) adında, Ernst Haeckel, Henry Fairfield Osborn, Eugène Dubois, Grafton Elliot Smith ve pek çok başka bilim insanının tuttuğu fosil kayıtlarının farklı yorumlamaları üstüne koca bir kitap yazabildi.²

1950'lere gelindiğinde insanın kökeninin hikâyesine kesin tarihler atamak mümkün hale geliyordu. Bir fosilin yaşı hesaplamak için daha hatasız yöntemlerin gelişimi (florin yöntemiyle tarihleme, radyokarbon tarihleme) bu soyağaçlarının birçoğunun ciddi manada budanmasına yol açtı. Çok eski olduğu varsayılan fosillerin ne yazık ki modern olduğu ortaya çıktı ve insan soyundan çıkarılması gerekti. Geriye kalanlar arasındaki ilişkiler yeniden düşünülmeliydi; *Homo sapiens*'in büyük büyük büyük anne ve babaları mıy-

2 Arthur Keith, *The Construction of Man's Family Tree*, Londra, 1934.